

337e concert

Woensdag 17 november 2010
20.00 uur

Yaara Tal
en
**Andreas
Groethuysen**
pianoduo

Grote Zaal
Deventer
Schouwburg

PROGRAMMA

Franz Schubert (1797-1828)

Allegro-Satz in a kl. t. D947
'Lebensstürme' (mei 1828)

Rondo in A gr. t D951
'Grand Rondeau' (juni 1828)
Allegretto quasi Andantino

Fantasie in f kl. t. D940
(januari- april 1828)
Allegro molto moderato -Largo-
Allegro vivace –Tempo 1

PAUZE

Johannes Brahms (1833- 1897)

Pianoconcert nr. 1 in d kl. t. op.15
(1854 -1858)
(bewerking voor piano vierhandig door
de componist)

Maestoso
Adagio
Rondo: Allegro non troppo

Yaara Tal, geboren in Tel Aviv , gaf haar eerste openbare concert al op zevenjarige leeftijd. Haar opleiding werd mede mogelijk gemaakt door The American-Israel Cultural Foundation. Zij studeerde aan de Muziek Academie in Tel Aviv bij o.a. Asriel Bersowski, behaalde meerdere prijzen en studeerde af met onderscheidingen voor piano en compositie. Zij kreeg een studiebeurs van de 'Deutscher Akademischer Austauschdienst' en vervolgde haar studie in Duitsland waar ze lessen volgde bij Hugo Steuer. In Londen volgde ze masterclasses bij Peter Feuchtwanger.

Andreas Groethuysen, geboren in München, studeerde aldaar bij Ludwig Hoffmann bij wie ook Yaara lessen volgde. Ook hij kreeg les van Peter Feuchtwanger, maakte carrière als pianosolist en gaf recitals, maar al spoedig vormde hij met Yaara Tal een pianoduo dat wereldvermaard werd. Het duo heeft een exclusief contract met SONY waarvoor vele werken voor piano vierhandig op één en op twee piano's werden vastgelegd. **Yaara Tal** en **Andreas Groethuysen** traden in januari 2006 met groot succes voor het eerst op in Deventer in onze serie, met een concert zowel op één als op twee vleugels.

Hoewel er uit de 17e eeuw incidenteel composities voor piano vierhandig bekend zijn (Engeland), raakte pas na 1765 het genre (zowel voor één als voor twee instrumenten) in zwang. Wolfgang Amadeus Mozart speelde op de grote reis door Europa (1763-1766) met zijn zusje Nannerl vaak samen op het klavier en in mei 1765 componeerde hij in Londen de eerste in de geschiedenis bekende sonate voor piano vierhandig, KV 19d. Het Londens publiek zou versteld hebben gestaan van de in deze sonate voorkomende techniek met de 'gekruiste handen'. Charles Burney, de Bachzonen en Muzio Clementi componeerden pianoduo's, Beethoven één sonate voor piano vierhandig (op.6), een aantal Variaties en Marsen, maar het

is vooral **Schubert** geweest die het medium ten volle heeft weten te benutten: vanaf 1810 tot enkele maanden voor zijn dood keerde hij bij herhaling tot dit genre terug en componeerde hij bijna 40 werken voor vierhandig spel op één piano.

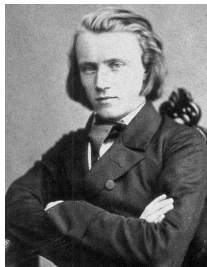
Ook op dit terrein schreef hij in zijn laatste levensjaar enkele van zijn grootste meesterwerken, die vanavond op het programma staan.

Het Allegro in a D947, later ook wel Allegro-Satz genoemd, kreeg van Diabelli bij de uitgave in 1840 de naam 'Lebensstürme' opgeplakt. Of het stuk, opgezet in sonatevorm, oorspronkelijk bedoeld was als openingsdeel van een meerdelig werk is onbekend. Het komt nu op ons over als een op zichzelf staande schepping met grote affectieve contrasten: expressieve ontlading en inkeer wisselen elkaar steeds af.

Het Rondo in A D951 dat Schubert vijf maanden voor zijn dood componeerde is zijn laatste werk voor piano vierhandig. Het werd reeds in het jaar van zijn ontstaan uitgegeven, als 'Grand Rondeau', een benaming die de suggestie wekt dat het om een epaterend extravert werk zou gaan, maar het tegenovergestelde is het geval: met de steeds terugkerende thematiek, behorend bij de rondovorm, heeft Schubert een compositorisch vlechtwerk geschapen dat getuigt van innerlijke argeloze onschuld en een haast gelukkig vertrouwen in de schoonheid en weldaad van het bestaan.

De term 'Fantasia' werd oorspronkelijk (16e eeuw) gebruikt voor een instrumentale compositie waarin de muzikale vorm en ideeën vrij en volgens de persoonlijke smaak van de componist tot stand kwamen. Dit subjectieve en min of meer improvisatorische element bleef in later tijd bestaan maar er werden ook Fantasieën gecomponeerd waarin strengere formele regels werden doorgevoerd. Dit is b.v. het geval bij de Fantasieën van J.S. Bach, die vaak de functie hebben van een prelude bij een Fuga. De Fantasieën van zijn zoon Carl Philipp Emanuel, hoogtepunten van zijn oeuvre, ademen veel meer een vrije geest. In 1808 doorbreekt Beethoven met de Fantasie voor piano, koor en orkest op. 80 de 300 jaar oude traditie waarin een Fantasie een instrumentale compositie is. Fantasieën bleven echter, ook in de 19e eeuw, meestal werken voor piano. **Schubert** componeerde drie bekende Fantasieën: de 'Wanderer'- voor pianosolo (1823), de Fantasie in f voor piano vierhandig en de Fantasie in C voor viool en piano (1827). Daarnaast bestaan er nog enkele minder bekende Fantasieën, meest vroege werken (1811-1818) en een aantal fragmenten. Schubert heeft zich zodoende een groot deel van zijn leven met het genre 'Fantasie' beziggehouden. Van de Fantasie D 940 zijn de vier delen tot één groots geheel aaneengesmeed. Het openingsthema dat je, wanneer je het éénmaal hebt gehoord, nooit meer vergeet, is in al zijn eenvoud vervuld van intense mildheid, het tweede thema vormt daarmee een sterk contrast: het is bits van aard. Na een mild coda gaat een heftig crescendo over in het *Largo* dat losbarst met krachtige trillers en een hoekige thematiek; een tweede, lieflijk thema wordt gebracht als ware het een teder liefdesduet uit een Italiaanse opera. Het derde deel is op te vatten als een scherzo inclu-

sief trio (*con delicatezza*). In het vierde deel keert de thematiek van het eerste deel terug waarbij het bitse thema, dat fugatisch wordt uitgewerkt, een onontkoombaar karakter krijgt, maar eigenlijk staat het gehele werk onder voortdurende spanning van dreigend noodlot. Op 9 Mei 1828, een half jaar voor zijn dood, speelde Schubert deze Fantasie samen met Franz Lachner thuis bij een andere vriend, Eduard von Bauernfeld. Al in 1829 werd het werk uitgegeven.

Op 30 september 1853 maakt de 20-jarige **Johannes Brahms** op introductie van de violist Joachim zijn opwachting thuis bij Clara en Robert Schumann. Al snel schuift hij achter de piano en speelt hen zijn sonate in C op. 1 voor; het echtpaar is verrukt en een maand later verschijnt in het door Schumann opgerichte 'Neue Zeitschrift für Musik' een artikel van Schumann's hand waarin Brahms wordt voorgesteld als de geroepene die de muziek op nieuwe wegen zal brengen. Dit bracht Brahms in verlegenheid, hij bleef zijn leven lang zeer kritisch ten opzichte van zichzelf en hield er nooit van te worden geprezen. De gezondheid van Schumann gaat in de maanden daarna snel achteruit, hij wordt verward en loopt op 27 februari 1854 de Rijn in, maar wordt gered waarna hij in Edenich wordt opgenomen in een psychiatrische inrichting waar hij tot zijn dood (1856) is gebleven. In die tijd ontstond er een warme, levenslange (waarschijnlijk voornamelijk platonsche) band tussen Brahms en Clara en zij vormde al snel het belangrijkste klankbord en referentiekader voor zijn composities. Voorjaar 1854 begint Brahms aan een driedelige sonate in d voor 2 piano's, die hij in de zomer daarna bewerkt tot een symfonie waarvan 3 delen in schetsvorm zijn ontstaan. Het eerste deel, *Maestoso*, wordt later het dito van zijn eerste pianoconcert, uit het 2e deel ontstaat later de Marche funèbre van Ein Deutsches Requiem, het derde deel is door Brahms vernietigd. Hij werkt vervolgens meer dan vier jaar aan zijn pianoconcert. Het eerste deel, in een 6/4 maat, is langer dan het gehele vierdelige pianoconcert van Liszt en van een voor die tijd ongekende symfonische allure: heftige trillers en accenten van de opening worden gevolgd door een zwaarmoedig klagend thema waarna het gehele deel beheerst wordt door de tragiek van het noodlot. Vaak is geopperd dat Brahms hierbij het tra-

gische lot van de geestelijk geheel wegzinkende Schumann in gedachten had. Het *Adagio*, in 6/8 maat, contrasteert door zijn serene rust sterk met het eerste deel, het kreeg aanvankelijk een tekst uit de katholieke liturgie als motto: 'Benedictus qui venit in nomine Domini'. Met het opgewekte *Rondo* komt een einde aan de ernst. Het concert kreeg op 22 januari 1859 in Hannover zijn eerste uitvoering met Brahms aan de vleugel, een tweede uitvoering volgde 5 dagen later in Leipzig. Het werd een compleet fiasco, het publiek liep weg, klapte nauwelijks en de recensenten spraken o.a. van een 'onaangename ervaring'. Brahms was zo gedesillusioneerd dat hij zijn verlovings met Agathe von Siebold verbrak. Gelukkig was zijn frustratie niet zo groot dat hij het concert vernietigde, zelf wist hij weldegelijk dat hij een groots werk had geschapen waar het publiek toen nog niet aan toe was.

Voor dit concert gaf de Gemeente Deventer een bijdrage in het kader van een 'Kleintje Cultuur'

VOLGENDE CONCERTEN
DINSDAG 7 DECEMBER 2010
'OXALYS'

Jean-Claude VandenEynden, piano
en vijf blazers

Mozart, kwintet KV 452
Françaix, blaaskwintet
Beethoven, kwintet op.16
Poulenc, sextet voor piano en blazers
19 u. inleiding Guus van Es

DINSDAG 11 JANUARI 2011
LAVINIA MEIJER, harp
om 19u. geen inleiding!!

THEATERDINER vanaf 17u30 in de
Stadsfoyer; reserveren via www.deventerschouwburg.nl of tel. 0570-683500
Gaarne opgeven of u de inleiding bezoekt